
 Prikaz

Siniša Malešević **Sociologija rata i nasilja**

Naklada Jesenski i Turk, Zagreb, 2011, 404 str.
(prijevod s engleskog: Mirjana Paić Jurinić)

Sociologija rata i nasilja Siniše Maleševića, profesora Sveučilišta u Dublinu (University College Dublin, UCD) i člana Irske kraljevske akademije te Akademije znanosti i umjetnosti Bosne i Hercegovine, djelo je koje već samim naslovom privlači posebnu pažnju. Naime, prvo što se da primijetiti jeste spoj socioloških disciplina, koje su se, kako sam autor u djelu sa pravom primjećuje, tradicionalno u maloj mjeri bavile pitanjima rata i nasilja, s analitičkim pristupom studijama rata i mira, kao i studijama bezbjednosti.

U radu se nastoji na sveobuhvatan način prići nizu tema vezanih za pitanja rata i nasilja, pri čemu se, prije ispitivanja svakog od tih pitanja, ukazuje na dominantne teorijske pristupe, kao i na njihove prednosti i nedostatke. Nakon ispitivanja mjesta, uloge i doprinosa svake od ovih teorija, autor elaborira vlastiti teorijski pristup, koji se, u prvom redu, zasniva na dvije temeljne teze – kumulativnoj birokratizaciji prisile i centrifugalnoj ideologizaciji. Radi se o dva složena koncepta, koja u suštini označavaju procese putem kojih nastaju državne organizacije. Pritom, prvi koncept karakteriše proces izgradnje poretka putem ugradnje i kontrole disciplinovanog djelovanja, a po mogućnosti i razmišljanja. Temelj takvog poretka je pravni i etički sistem društvene

organizacije kojim se uređuju sankcije u slučaju neizvršavanja određenih zahtjeva. Drugi koncept karakteriše stvaranje ideoloških narativa od strane političkih i kulturnih elita i njihovo usvajanje i učvršćivanje od strane širokih društvenih slojeva. Takvi ideološki narativi neophodni su, u skladu sa gledištem autora, u cilju legitimizacije djelovanja državnih struktura, naročito u doba rata. U tom smislu, ono što je mikrosolidarnost za vojnika na bojnopolju, to je ideologija za civilno stanovništvo koje nije direktno angažovano u ratnim operacijama.

U ovakvim procesima, rat se smatra nezaobilaznim činiocem, tj. države nastaju i razvijaju se putem rata, a rat ne postoji bez državne organizacije. Budući da se ovi procesi, kao posljedica razvoja tehnologije i unapređenja državne infrastrukture, vremenom intenziviraju, autor stoji na stanovištu da rat kroz istoriju postaje sve razorniji i suroviji.

Osim pitanja teorijskog pozicioniranja svojih teza, kao i pregleda uloge rata u istorijskom i predistorijskom dobu, posebna pažnja je posvećena ispitivanju nacionalizma, propagande, društvene stratifikacije, solidarnosti i roda u kontekstu kumulativne birokratizacije i centrifugalne ideologizacije. Po svakom od ovih pitanja, autor argumentuje interesantne, netradicionalne pristupe. Pri tome, stiče se utisak da posebnu snagu ima argumentacija po pitanju ratne propagande, gdje se na posebno interesantan i upečatljiv način dovode u pitanje “četiri zablude” vezane za ovaj koncept. Na kraju, autor dovodi u pitanje tezu o novim ratovima tvrdeći da građanski, unutardržavni ratovi ne predstavljaju specifičnost posthladnoratovskog perioda, te da se, štaviše, njihov broj od ranih 1990-ih

smanjuje. Takođe, ističu se i tvrdnje koje dovode u pitanje navodnu veću nasilnost savremenih ratova, kao i specifičnosti savremene terorističke i gerilske taktike. U tom kontekstu, autor nastoji dokazati primjenjivost svojih dviju teza i na tzv. “nove ratove”.

Dakle, ovom studijom se na koherentan, sveobuhvatan i inventivan način nastoji dokazati i objasniti uzajamna povezanost organizovanog nasilja i državnih struktura, pri čemu ideologija ima ulogu legitimizacije djelovanja koja su neophodna za opstanak državnog sistema. Djelo crpi svoju snagu iz svojevrsnog interdisciplinarnog pristupa kojim autor sociološke pozicije i metode primjenjuje na polje studija mira i bezbjednosti. Može se uočiti da argumentacija kojom se objašnjava uticaj birokratizacije i ideologije na eksternalizaciju organizovanog nasilja od strane države, nesumnjivo ima svoju snagu i utemeljenje, što predstavlja značajan doprinos ovoj istraživačkoj oblasti. Koherentnost autorskog pristupa svakako je vidljiva i u dosljednom praćenju, razvoju i obrazlaganju osnovnih ideja djela, dok se holistički pristup ogleda u izbjegavanju zamki evropocentričnosti i hronocentričnosti često prisutnih u istraživanjima ove problematike. Ipak, iako koherentnost djela svjedoči o jasnoći i preciznosti autorske misli, ponekad se može uočiti izvjesna omeđenost glavnim tezama djela u objašnjavanju fenomena koji su predmet istraživanja. Dakle, premda autor na vrlo pedantan i sistematičan način iznosi teorijske pristupe koji su utemeljeni u ovoj oblasti, čini se da oni u određenim slučajevima nisu u dovoljnoj mjeri iskorišćeni prilikom ispitivanja konkretnih fenomena vezanih za koncepte rata i nasilja. Takođe, stiče se utisak da u

posljednjem poglavlju (“Novi ratovi”) nije posvećeno dovoljno prostora procesima globalizacije, regionalizacije i lokalizacije koji u svakom slučaju utiču na državu koja je istovremeno subjekt i objekt procesa kumulativne birokratizacije i centrifugalne ideologizacije. Prema tome, logično se postavlja pitanje da li će i neki drugi subjekti međunarodnih odnosa biti podložni navedenim procesima.

Djelo *Sociologija rata i nasilja* nesumnjivo je svojim novim i posve originalnim pristupom relevantna i značajna studija u oblasti sociologije i studija bezbjednosti. Studija daje dobar pregled i analizu prethodnih teorijskih perspektiva, a sama pruža snažnu argumentaciju za novo viđenje rata, nasilja i ostalih, sa njima povezanih koncepata. Kao takva, studija pruža značajan impuls i inspiraciju za dalja proučavanja u ovoj istraživačkoj oblasti.

Stefan Lakušić
Humanistički studiji,
Univerzitet Donja Gorica

Prikaz

Ariel Colonomos
The Gamble of War. Is It Possible to Justify Preventive War?

Palgrave Macmillan, New York, 2013, 277 str.

Pet godina nakon objavljivanja Colonomosove knjige *Moralizing International Relations: Called to Account* isti je izdavač objavio i ovo njegovo djelo koje je 2009.